

in hebræo sit in secunda persona, in *sanctuaris tuis*. Videtur enim errore scriptorum id accidisse. Nam non solum Septuaginta verterunt in tertia persona, sed etiam S. Hieronymus vertit, *sanctuario suo*. Denique parum refert quod in hebræo sit: *Terribilis Deus*, pro quo nos habemus: *Mirabilis Deus*; nam utrumque est verum, et una lectio explicat aliam: discimus enim ex lectione he-

braica, Christum in die novissimo fore mirabilem in sanctis suis, cum magno terrore impiorum: quanquam omnis admiratio terrorem quendam incutere soleat. Concludit Propheta illis verbis: «Benedictus Deus;» id enim sequitur ex predictis in toto Psalmo, ut omnes Deum benedicere debeant, cum ejus misericordia et justitia, potentia et sapientia, ex tot mysteriis mirifice declarata sint.

PSALMUS LXIX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. *In finem, pro iis qui commutabuntur, David.*

2. Salvum me fac, Deus: quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.

3. Infixus sum in limo profundi, et non est substantia.

Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me.

4. Laboravi clamans, rauca facta sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.

5. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.

Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei injuste: quæ non rapui, tunc exsolvebam.

6. Deus, tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt abscondita.

7. Non erubescant in me qui expectant te, Domine, Domine virtutum.

Non confundantur super me qui quærunt te, Deus Israel.

8. Quoniam propter te sustinui opprobrium; operuit confusio faciem meam.

9. Extraneus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis matris meæ.

10. Quoniam zelus domus tuæ comedit me, et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.

11. Et operui in jejuniis animam meam, et factum est in opprobrium mihi.

12. Et posui vestimentum meum cilicium, et factus sum illis in parabolam.

13. Adversum me loquebantur qui sedebant in porta, et in me psallebant qui bibebant vinum.

14. Ego vero orationem meam ad te, Domine; tempus beneplaciti, Deus.

Salva me, Deus: quoniam venerunt aquæ usque ad animam.

Infixus sum in limo profundi, et non possum consistere.

Veni in profundum aquarum, et flumen [h. fluctus] operuit me.

Laboravi clamans, exasperatum est guttur meum: defecerunt oculi mei, expectantes Deum meum.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis:

Confortati sunt qui persecuebantur me inimici mei injuste: quæ non rapueram, tunc reddebam.

Deus, tu scis stultitiam meam, et peccata mea a te non sunt abscondita.

Non confundantur in me expectantes [al. qui expectant] te, Domine Deus exercituum.

Non confundantur in me qui quærunt te, Deus Israel.

Quia propter te portavi opprobrium: operuit confusio faciem meam.

Alienus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis [al. filius] matris meæ.

Quia zelus domus tuæ comedit me, et opprobria exprobrantium tibi cecidit super me.

Et fleui in jejuniis animam meam, et factum est in opprobrium mihi.

Et posui vestimentum meum saccum, et factus sum eis in parabolam.

Contra me loquebantur qui sedebant in porta, et cantabant bibentes vinum [h. siceram].

Mea autem oratio ad te, Domine, tempus conciliationis [h. placiti] est.

V. s. H. — *Victori pro illis David.*

In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ.

15. Eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis qui oderunt me, et de profundis aquarum.

16. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum.

17. Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua; secundum multitudinem miserationum tuarum, respice in me.

18. Et ne avertas faciem tuam a puero tuo; quoniam tribulor, velociter exaudi me.

19. Intende animæ meæ, et libera eam; propter inimicos meos eripe me.

20. Tu scis improprium meum, et confusionem meam, et reverentiam meam.

21. In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me: improprium expectavit cor meum, et miseriam.

Et sustinui qui simul contristaretur, et non fuit; et qui consolaretur, et non inveni.

22. Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.

23. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, et in retributiones, et in scandalum.

24. Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva.

25. Effunde super eos iram tuam, et furor iræ tuæ comprehendat eos.

26. Fiat habitatio eorum deserta, et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.

27. Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt, et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

28. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, et non intrent in justitiam tuam.

29. Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur.

30. Ego sum pauper et dolens: salus tua, Deus, suscepit me.

31. Laudabo nomen Dei eum cantico, et magnificabo eum in laude.

32. Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua producentem et ungulas.

33. Videant pauperes, et latentur; quærite Deum, et vivet anima vestra.

34. Quoniam exaudivit pauperes Dominus, et victos suos non desepit.

Deus in multitudine misericordiæ tuæ, exaudi me in veritate salutis tuæ.

Erue me de luto ut non infigar; libera me ab his qui oderunt me, et de profundis aquarum.

Ne operiat me fluctus aquæ, ne absorbeat me profundum, et non coronet super me puteus os suum.

Exaudi me, Domine, quoniam bona est misericordia tua; secundum multitudinem miserationum tuarum respice ad me.

Et ne abscondas faciem tuam a servo tuo; quoniam tribulor, cito [h. festina] exaudi me.

Accede ad animum meam, redime eam: propter inimicos meos libera me.

Tu scis opprobrium meum, et confusionem meam, et ignominiam meam: coram te sunt omnes hostes mei.

Opprobrio contritum est cor meum, et desperatus sum.

Et expectavi qui contristaretur, et non fuit: et qui consolaretur, et non inveni.

Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.

Sit mensa eorum coram eis in laqueum, et in retributiones ad corruendum.

Contenebrentur oculi eorum ne videant, et dorsum [h. lumbos] eorum semper incurva.

Effunde super eos indignationem tuam, et ira furoris tui comprehendat eos.

Fiat commoratio eorum deserta: in tabernaculis eorum non sit qui habitet.

Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: et ut affligerent vulneratos tuos, narrabant.

Da iniquitatem super iniquitatem eorum, et non veniant in justitia tua.

Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur.

Ego autem pauper et dolens: salus tua, Deus, suscepit me.

Laudabo nomen Dei in cantico, et magnificabo eum in confessione.

Et placebit Domino super vitulum novellum [h. bovem taurum], cornua efferentem et ungulas.

Videntes mansueti latibuntur: qui quæritis Deum, vivet anima vestra [h. cor vestrum].

Quoniam exaudivit pauperes Dominus, et victos suos non desepit.

35. Laudent illum cœli et terra, mare et omnia reptilia in eis.

36. Quoniam Deus salvam faciet Sion, et edificabuntur civitates Juda.

Et inhabitabunt ibi, et hæreditate acquirunt eam.

37. Et semen servorum ejus possidebit eam, et qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.

Laudent eum cœli et terra, maria et omnia quod movetur in eis :

Quia Deus salvabit Sion, et ædificabit civitates Juda : et habitabunt ibi, et possidebunt eam.

Et semen servorum ejus possidebit eam, et qui diligunt nomen ejus habitabunt in ea.

Argumentum. — Sunt preces nominis pro Dei causa injuriam patientis. A Davide tempore Absalonice seditionis compositas esse existimant quidam, Maurer opinatur esse fusas in exilio, fortasse ab homine qui e propheta esset, quique non suo, sed populi nomine loqueretur. Hengstenberg putat in eo Psalmo describi miseriam hominis justi in universum, nec certam quandam historicamve illius occasionem querendam esse. Multa habet hoc carmen similia Psalmis vi, xxi, xxv, xxxviii, xlii. Versiculos 34-37, quos nonnulli ab aliena manu in exilio Babylónico adjectos putant, strenue defendit Maurer. Strophae tres : vers. 2-23, precatio cum miseriae descriptione multiformi; vers. 23-29, in adversarios imprecatio; vers. 30-37, gratiarum actio pro liberatione. E priori stropha tres quædam faciunt : 2-6, 7-13, 14-23.

1. Præcentori, in liliis, *carmen* Davidis.
2. Adjuva me, Deus, nam venerunt aquæ (miseriæ) usque ad animam (vitam) meam.
3. Mergor in luto profundo (propr. *profundi*), nec est statio; veni in profunda aquarum, et fluctus obruit me.
4. Fessus sum clamando, arefactum est guttur meum, contabuere oculi mei, exspectando Deum meum (ejus auxilium).
5. Multi sunt præ capillis capitis mei osores mei immeriti; fortes (alii, *numerosi*) perditores mei, hostes mei mendaces : quod non rapui, tunc jubeor restituere.
6. Deus, tu nosti stultitiam meam (vitia mea), et delicta mea te non latent.
7. Ne ergo erubescant in me qui te exspectant, Domine, Jova exercituum ne confundantur in me qui quærunt te, Deus Israelis.
8. Nam tua causa fero opprobrium, operit contumelia faciem meam.
9. Alienus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis matris meæ.
10. Nam zelus domus tuæ consumit me, et probra exprobrantium tibi ceciderunt super me.
11. Et fleo, et est in jejunio anima mea, et hoc in opprobrium cedit mihi.
12. Facio vestimentum meum saccum, et sum eis in parabolam (irrisionem).
13. Loquuntur de me sedentes in porta, et sum cantilena potantium temetum.
14. Ego vero, preces meæ ad te, Jova, *directæ sunt*; tempus benevolentia tuæ veniat, Deus†

- Pro magnitudine gratiæ tuæ exaudi me, pro fide tua (in promissis) salvatrici.
15. Libera me ex cæno, neve sinas me immergi; fac ut eripiar ab osoribus meis atque ex profundis aquarum.
 16. Ne obruat me fluctus aquarum, neve devoret me profundum (vorago aquarum), ne claudat super me puteus (abyssus) os suum.
 17. Exaudi me, Jova, nam bona (præstans, eximia) est misericordia tua; secundum multitudinem miserationum tuarum converte te ad me.
 18. Neve obveles faciem tuam a servo tuo, nam angustia mihi *sunt* : properans exaudi me.
 19. Prope adsis animæ meæ, vindica (seu libera) eam; propter hostes meos (ne superbiant), serva me.
 20. Tu nosti probrum meum, et ignominiam meam, et contumeliam meam; coram te *sunt* omnes adversarii mei.
 21. Probrum (quod patior) frangit cor meum et æger sum; et exspecto miserationem, et non præsto est, et consolatores, et non invenio.
 22. Et indunt in cibum meum herbam venenatam, et ad sitim meam bibendum dant acetum.
 23. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum (exitium), et ipsis securis in tendiculum.
 24. Obscurentur oculi eorum, ita ut non videant, et lumbos eorum perpetuo fac nutare.
 25. Effunde super eos furem tuum, et ardor iræ tuæprehendat eos.
 26. Sit pagus eorum desolatus, in tentoriis eorum nullus sit habitans.
 27. Nam tu quem percussisti, *illi* persequuntur, et dolori confessorum tuorum addunt.
 28. Da culpam super culpam eorum, nec veniant in justitiam tuam.
 29. Deleantur ex libro viventium, et cum justis ne scribantur.
 30. Et ego afflictus et dolore affectus sum : salus (auxilium) tua, Deus, tutum me præstet (tanquam in arce).
 31. Laudabo nomen Dei cantico, celebrabo illud gratiarum actione.
 32. Et *id* placchit Jovæ magis quam bos, quam taurus cornutus, ungalatus.
 33. Videbunt *id* afflicti (vel *mites*), lætabuntur; qui quærunt Deum, vivat (reviviscat) cor vestrum.
 34. Nam attendit ad pauperes Jova, non spernit.

35. Laudent eum cæli et terra,
mare, et omne quod in eo reperit.
36. Nam Deus salvabit Sionem,
et ædificabit urbes Judæe;
et habitabunt ibi, et occupabunt eam (Judam).
37. Et semen servorum ejus possidebunt eam,
et qui amant nomen ejus habitabunt in ea.

NOTE.

Vers. 1. *In liltis*: vid. Ps. vi, 1; xlv, 4. — Vers. 2. Imago petita e torrentibus in Palæstina post hiemem exundantibus. — Vers. 3. *Statio*, stabile quid, quo nitantur pedes. — Vers. 5. *Mendaces*; Maurer, *innem rili*. Quod non rapuit, etc. Proverbium fuisse videtur Hebræis de innocente; sensus: plectuntur in me, que non admisi. — Vers. 6. Hoc sibi vult: qui delicta mea bene cognita habes, scis, o Deus, me nihil deliquisse dignum tantis injuriis. Alii minus recte delictorum confessionem hoc versu contineri putant. — Vers. 7. *In me*, occasione mei immerito injurias patientis. — Vers. 8. *Tua causa*: vid. vers. 10. — Vers. 10. *Domus tua*, cultus tui. *Consumit*, i. e. me tenet; Maurer: *consumit*, i. e. me perdit, utpote adium et ludibrium mihi confians eorum, qui te tuaque sacra contemptui habent. — Vers. 11. *Alii*, et *fleo in jerrajo ego*, propr. *anima mea*. — Vers. 13. *Sedentes in porta* sunt vulgo proceres qui jus dicunt; multi tamen hic intelligunt homines otiosos et leves, qui in portis confabulantur. *Cantilena*; alii, *foles*, musicæ instrumentum, eod. sensu. Maurer, et loquuntur de *me cantica potantium*, vel *potantes temetum*. — Vers. 14. Alii: ultimam hoc fiat *in tempore benevolentie tue*; Maurer, ... directæ sunt tempora, etc., i. e. statis quibus vis precibus adiri temporibus et locis. — Vers. 15. *Cano*: cf. vers. 3. — Vers. 20. *Coram te*, tibi notissimi, eorumque scelera. Hoc versu et 2 sequentibus transit ad imprecationes, que sequuntur. — Vers. 21. *Et æger sum*, ita ut æger sim; alii, et *miseria*, puta *frangit*, etc.: non male. *Miserationem*, propr. *miserari*, vel venientes ad *miserandum*. — Vers. 23. *Monsa*, cibus; alii: felicitas, voluptates. *Securis*; alii, et *amicis eorum*. — Vers. 27. *Addunt*, propr. *annumerant*, puta alios dolores. Minus recte Maurer et alii, *dolorem*... deridendo narrant. Cf. Job. xix, 21, 22; Luc. xxiii, 3; Isai. lxxvi, 16; Jerem. xxiii, 23. — Vers. 28. Sensus: Sinito eos accumulare peccata, et indurari. — Vers. 29. Cf. Dan. xi, 1. — Vers. 32. Describitur victima, qualis ad sacrificium requirebatur. Cf. Levit. xi, 3. — Vers. 33. *Id*, meas pro divina ope laudes. — Vers. 34. *Suos*, pro ejus causa, vel ut vers. 27.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS LXVIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem, pro iis qui commutabuntur, David.

De hoc titulo dictum est in explicatione Psalmi xlv, que non sunt repetenda. Consentium fere omnes expositores veteres, ut Hilarius, Augustinus, Hieronymus; et recentiores, ut Genebrardus, Jansenius, Agellius et alii, in hoc Psalmo prædici passionem Christi plane ad litteram, nec non eversionem Judæorum, et ædificationem Ecclesie, que constat ex his qui feliciter commutabuntur de iniquitate ad justitiam, et de miseria temporali ad gloriam sempiternam. Utens est Theodoretus, quem sequitur Euthymius, qui Psalmum exponendum censuit de captivitate Babilonica Judæorum: sed beatus Augustinus constanter reprobat illud, qui audent aliter exponere, quam Apostoli exposuerunt. Apostoli enim de Christo prædicta esse affirmant illa: « Qui oderunt me gratis. » *Joan. xv*; et illa: « Zelus domus tue comedit me, » *Joan. ii*; item illa: « Opprobria exprobrantium tili ceciderunt super me, » *Rom. xv*; et illa: « In siti mea potaverunt me aceto, » *Joan. xix*; et illa: « Fiat habitatio eorum deserta, et non sit qui habitet in ea, » *Act. i*.

EXPLICATIO PSALMI.

Vers. 1.	1. SALVUM ME FAC, DEUS, QUONIAM INTRAVERTI AQUE USQUE AD ANIMAM MEAM.	3. VENI IN ALTITUDINEM MARIS, ET TEMPESTAS DEMERSIT ME.
Vers. 2.	2. INFIXUS SUM IN LIMO PROFUNDI, ET NON EST SUBSTANTIA.	Passio Domini nostri Jesu Christi in Evangelio ita describitur, ut non multa dicantur de ve-

mentia doloris ejus. Voluerunt enim Evangeliste declarare passionem illam fuisse voluntariam, et summa constantia toleratam a Christo. Sed quoniam oportebat etiam ut mundus intelligeret acerbissimam doloris in Christo fuisse maximam, atque inde colligeret quantum debebat Redemptori, ideo Spiritus Sanctus hanc doloris vehementiam multo antea Prophetis revelavit, ac per eos, ut testes fide dignissimos, et ab omni adulatione alienos, scribi voluit. Itaque multa de hac re scripsit Isaias, multa Jeremias; sed nullus plura quam David. Igitur in primis tribus hujus Psalmi versiculis, describitur passio Christi per similitudinem mersionis in aquas lutulentas et profundissimas. « Salvum me fac, Deus; » salutem petit Salvator a Deo Patre, non salutem anime quam habebat, et perdere non poterat, cum beatus esset: sed salutem corporis, eamque non absolute petit, sed ut ostendat magnitudinem doloris, et contrarietatem naturalis appetitus ad mortem, eo prorsus modo quo in horto dixit: « Pater, si vis, transfer calicem hunc a me, » *Luc. xxii*. « Quoniam intraverunt aque usque ad animam meam. » Hic incipit similitudo demersionis in aquas: Quoniam, inquit, similis factus sum ei, qui projectus in aquas incipit sentire aquas penetrantes ad vitalem, ut jam respirare et vivere non possit. « Infixus sum in limo profundi, et non est substantia, » id est, similis factus sum, non solum homini precipitato in aquas, sed in aquas limosas et sine fundo, ut non liceat emergere, neque subsistere. Illud, et non est substantia, significat, et non est fundamentum, sive fundus, ubi subsisti possit: nam grece est *βράχος*; et hebraice *מַחֲזֵק* *maha-mad*, que stationem, sive consistentiam, vel subsistentiam significant. « Veni in altitudinem maris, » id est, non in parvum gurgitem demersus sum, sed in mare magnum et profundissimum, ut aquarum immensa multitudo super me sit. « Et tempestas demersit me, » id est, quia tempestas vehementissima ventorum et fluctuum demersit me. In hac similitudine per multitudinem aquarum usque ad animam penetrantium, intelliguntur pene multe, quas Christus periclitatus, que usque ad mortem severtierunt: non enim simpliciter morte defunctus est, sed innumeras penas doloresque sustinuit. Per *limam profundam*, cui infixus habesit, significantur peccata totius humani generis, que illum in penis detinuerunt; per *tempestatem*, qua demersus fuit in aquas, intelliguntur justitia decretumque divinum quod expiari peccata voluit: intelligitur quoque rabies et crudelitas Judæorum: intelligi denique potest, et maxime proprie, vehementia amoris ipsius erga genus humanum. Nam per eam tempestatem, intelligitur causa efficiens passionis, que multiplex fuit, ut theologi docent ex divinis Scripturis. Nam Apostolus *ad Rom. vii*, dicit: « Qui proprio Filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. » Et Actor. *ii*, dicit S. Petrus ad Judæos:

« Auctorem vite interfecistis. » Et rursus B. Paulus *ad Ephes. v*: « Christus dilexit Ecclesiam, et tradidit semetipsum pro ea. » Itaque tempestas valida, que Christum demersit in profundum passionis et mortis, fuit partim bona et laudabilis, partim mala et reprehensione dignissima.

4. LABORAVI CLAMANS, RAUCE FACTE SUNT FAUCES MEÆ: DEFEVERUNT OCULI MEI, DUM SPERO IN DEUM MEUM.

Ex hoc versiculo intelligimus, que dicta sunt in tribus versiculis superioribus accipienda esse per similitudinem: nam si proprie Christus demersus fuisset in aquas, non potuisset clamare. Sed hic etiam versiculus quartus per similitudinem accipiendus est: Christus enim clamavit quidem in passione, cum ait: « Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? » *Matth. xxvii*; et rursus clamavit, cum ait: « Pater, in manus tuas commendo spiritum meum, » *Luc. xxiii*. Sed hi clamores tam breves fuerunt, ut non potuerint raucedinem facere. Quod autem Christus in passione defecit aspiciendo, et expectando auxilium a Deo, nusquam legimus. Itaque sensus est: Tanta fuit acerbitas, et prolixitas doloris mei, quantum intelligimus esse in illis, qui usque ad raucedinem auxilium implorantes vociferantur et clamant; et quanta in illis esse solet, quorum oculi deficiunt aspiciendo in caelum, et expectando auxilium a Deo. Quod igitur Christus in passione semper fere tacuerit, et agnus mansuetus, qui portatur ad victimam, ut dicit Hieremias cap. xi, et adjuvantem non requisiverit, quasi nihil acerbi pateretur, non ferit levitatis passionis, sed magnitudo constantie, et flamma charitatis. Si enim juxta magnitudinem dolorum lamentatio esse debuisset, sine dubio rauce facte fuissent fauces ejus ob continuam vociferationem, et oculi ejus caligassent, dum aspiceret in auxilium. Quare (ut supra indicavimus) Propheta expressit magnitudinem passionis, Evangelista vero constantiam magnitudinem demonstravit.

5. MULTIPLICATI SUNT SUPER CAPILLOS CAPITIS MEI, QUI ODERUNT ME GRATIS.

6. CONFORTATI SUNT, QUI PERSEQUI SUNT ME INIMICI MEI INJUSTE; QUE NON RAPUI, TUNC EXSOLVEBAM.

Explicat nunc Propheta in persona Christi, propriis verbis, que hactenus dixit per similitudinem. Comparavit enim persecutores Christi multitudini aquarum et violentie tempestatis: nunc aperte dicit inimicos suos fuisse prope innumeras et violentissimas, et absque ulla justa causa, imo sine ulla causa ita severtisse. « Multiplicati sunt super capillos capitis mei, » *Matth. xxvii*, id est, plures fuerunt, quam sit numerus capillorum capitis, qui numerari vix possunt. « Qui oderunt me gratis, » *Joan. xix*, id est, plu-

rini fuerunt, qui oderunt me absque ulla causa. Quod plurimi fuerint perspicuum est ex Evangelio; nam præter concilium seniorum, pontificum, scribarum et pharisæorum, accessit turba populi maxima, quæ clamavit: Crucifige eum, » *Luc. xxiii.* Accesserunt integræ cohortes militum paganorum: » sprevit enim eum Herodes cum exercitu suo. » Et in domo Pilati convenit universa cohors militaris ad Christum illudendum. Accessit etiam Judas super numerum odientium Christum. Quod autem gratis eum oderint non potest dubitari, » cum pertransierit benefaciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo, » *Act. xx.* et neminem unquam læserit. Causa vero quam allegabant in conellio, *Joan. xi.*: « Si dimittimus eum sic, venient Romani, et tollent iocum nostrum et gentem, » eventus docuit quam fuerit vana et ex falsa prudentia prodierit: nam non dimiserunt eum, imo impediverunt, quantum poterunt, Evangelii progressum, et tamen venerunt Romani, et tulerunt locum eorum et gentem: quod non accidisset, si Christum, qui pacis, et mansuetudinis et charitatis, doctor et auctor erat, fideliter recepissent. Addit Propheta de violentia inimicorum Christi. « Confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei iniuste, » id est, iniusti persecutores mei roborati sunt, fecerunt sibi animum, prævaluerunt, et ideo iniusti fuerunt, quia coegerunt ut solverem « quæ non rapui, » id est, penam darem sine merito culpæ. Omnis iniquus, raptor dici potest, quia rapit gloriam Dei, et ideo eum punitur, solvit quod rapuit: sed Christus nihil rapuit, quia nunquam peccavit, et tamen penas gravissimas dedit. Agnovit id latro pendens in cruce, cum ait: « Nos quidem iuste (cruce videlicet supplicium patitur), nam digna factis recipimus, hic autem nihil mali gessit, » *Luc. xxiii.*

7. DEUS, TU SCIS INSPIENTIAM MEAM, ET DELICTA MEA A TE NON SUNT ABSCONDITA.

Quia dixerat iniuste se pati, et solve re non rapuit, reddit nunc rationem cur voluerit pati, cum facile posset ab iniusta persecutione se liberare; causam autem esse dicit insipientiam suam, et delicta sua. quæ Deo notissima, sed mundo occultissima erant. *insipientiam suam* vocat insipientiam Adami quam in se suscepit, et *delicta sua* vocat delicta ejusdem Adami et cæterorum hominum, quæ portavit, non commisit. « Deus, inquit, tu bene nosti, quæ sit insipientia mea, » quæ « delicta mea, » id est, tu scis me pati propter insipientiam primi hominis, qui seductori credit similem Deo se futurum, si ligno vetito vesceretur; et propter inobedientiam ejusdem, quæ insipientiam illam consecuta est. Addit S. Augustinus, insipientiam Christi dici posse eam, quæ apud omnes homines insipientia visa est, cum tamen sapientia esset maxima, vi-

delicet quod, eum posset unico verbo a morte se liberare, voluit tamen pati acerbissima tormenta et mortem ipsam crucis, ut servulos et ipsos inimicos a tormentis et morte redimeret. Hæc stultitia visa est hominibus, sed Deus novit hoc genus stultitiæ sapientius esse omni humana sapientia. Quomodo stultitia videri potest ignorantibus artem agriculturæ, cum grana optima projiciuntur in campos, et amitti irreparabiliter videntur: sed, cum eadem grana multiplicata colliguntur in messe, tunc apparet, non stultitiam, sed sapientiam fuisse projicere eo modo grana in sulcos terræ.

8. NON ERUBESCANT IN ME, QUI EXPECTANT TE, DOMINE, DOMINE VIRTUTUM.

9. NON CONFUNDANTUR SUPER ME, QUI QUÆRUNT TE, DEUS ISRAEL.

10. QUONIAM PROPTER TE SUSTINUI OPPROBRIUM, OPERUIT CONFUSIO FACIEM MEAM.

Solicitus pro membris suis orat, ut hæc ipsius passio non sit scandalum fidelibus suis, aut certe non desperent; nam ipse dixit: « beatus qui non fuerit scandalizatus in me, » *Math. xi.*; et ad discipulos passione jam imminente: « Omnes vos scandalum patiemini in me nocte ista, » *Math. xxvi.* Ideo nunc ait: « Non erubescant in me, qui expectant te, Domine, » id est, non erubescant propter me, qui sperant in te, quasi ego derelictus a te sim, et spes mea vana fuerit; me dicant: Quis audebit expectare Dominum, id est, sperare in Domino, si Filium suum Dominus ita negligit, ita deserit? Ac deinde repetit et declarat, addens: « Non confundantur super me, qui quærent te, Deus Israel; » nam qui confunduntur, erubescunt, et qui sperant, quærent. Quod ergo dixerat: « Non erubescant in me, » declarat per illa verba: « Non confundantur super me, » id est, mei causa. Et quod dixerat, « qui expectant te, » explicat per illa, « qui quærent te, » id est, qui sperantes in te quærent auxilium tuum; et ad id quod dixerat, « Domine virtutum, » addit, « Deus Israel, » ut ostendat merito homines confidere in Deo, quia Dominus est virtutum, id est exercituum, ac per hoc potentissimus; et simul est Deus Israel, id est, amator et protector populi sui, ac per hoc benignus, et qui non solum potest, sed etiam vult et solet defendere suos. Reddit postremo causam, cur id iuste petat: « Quoniam, inquit, propter te sustinui opprobrium, » id est, hoc iuste peto, quia ignominiam, quam passus sum, non propter culpas meas, sed propter honorem tuum passus sum. Propter te, inquam, « operuit confusio faciem meam, » id est, propter gloriam tuam, ego sustinui contumelias, flagella, irrationes, sputa in faciem, et alia id genus, quæ irrecundia ac rubore vultum meum impleverunt.

11. EXTRANEUS FACTUS SUM FRATRIBUS MEIS, ET PEREGRINUS FILIIS MATRIS MEÆ.

12. QUONIAM ZELUS DOMUS TUÆ COMEDIT ME; ET OFFROBRIA EXPROBRANTIUM TIBI CECIDERUNT SUPER ME.

Explicit Propheta in persona Christi occasionem persecutionis Judæorum. Occasio enim fuit, quia Dominus reprehendebat mala opera eorum; sic enim ipse ait *Joan. vii.*: « Non potest mundus odire vos, me autem odit, quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt. » Et in libro *Sapient.* cap. ii dictum est: « Circumveniamus Iustum, quoniam inutilis est nobis, et contrarius operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ, » etc. Dicit igitur: « Extraneus factus sum fratribus meis, » id est, tanquam extraneum me reputaverunt fratres mei, Judæi; « et peregrinus filius matris meæ, » id est, tanquam hospes vel alienigena existimatus sum a filiis matris meæ synagoga. Et hoc est quod initio Evangelii scripsit S. Joannes: « In propria venit, et sui eum non receperunt. » Nam etiamsi dixerant *Joan. vii.*: « Hunc scimus unde sit; » et Dominus eis: « Et me scitis, et unde sim scitis; » tamen *Joan. ix.* dicunt: « Scimus quia Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus unde sit, » id est, non novimus eum, extraneus est nobis. Reddit autem rationem cur tanquam extraneum eum habuerint, cum addit: « Quoniam zelus domus tuæ comedit me; » zelus enim domus Dei tum corporalis, id est, templi, quod profanabant Judæi negotiationibus; tum spiritualis, id est, congregationis fidelium, quam vitis variis inquinabant, « comedebat, » id est, consumebat, dolore afflictebat ipsum: ac propterea ipse zelo illo permotus gravissime Judæos arguebat, ut emendaret: sic vicissim illi eum blasphemabant, eique conviciabantur, dicentes: « Demonium habes, Samaritanus es; » et: « In Beelzebub principe demoniorum eiecit demonia, » et: « Scimus quia hic homo peccator est, » *Joan. viii.*; et ideo subiungit in Psalmo: « Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. » Dicit autem: Opprobria exprobrantium tibi, quia injurie Filii pertinent ad Patrem, præsertim, cum in divinis Patre et Filio unum sint in essentia: et quamvis communes essent omnes injurie Patri et Filio, tamen eæ præcipue pertinebant ad Patrem, quæ ad miracula pertinebant, quæ sunt opera divina, de quibus ipse dicebat: « Opera, quæ dedit mihi Pater, ut faciam illa, testimonium perhibent de me, » *Joan. v.*; et: « Pater in me manens ipse facit opera, » *Joan. xiv.* Illa ergo calumnia: « In Beelzebub principe demoniorum eiecit demonia, » propriissime ad Patrem perti-

nabat, cum opera Dei, quæ Filius faciebat in nomine Patris sui, et quæ Pater per Filium operabatur, ipsi tribuerent diabolo. Ista ergo opprobria exprobrantium Patri cadebant super Filium, tum quia intentio Judæorum erat Filium calumniari, non Patrem; tum quia ipse Filius libenter super se accipiebat injurias quæ ad Patrem pertinebant, et in hoc sensu allegatur hic versiculus ab Apostolo ad *Rom. xv.*

13. ET OPERUI IN JEJUNIO ANIMAM MEAM, FACTUM EST IN OPPROBRIUM MIHI.

14. ET POSUI VESTIMENTUM MEUM GILICIMUM, FACTUS SUM ILLIS IN PARABOLAM.

Prior versiculus obscurissimus est, tam quoad verba, quam quoad sententiam. Et obscurior etiam videtur esse juxta verba hebraica, ubi legimus: *Et flevi in jejuniò animam meam*; neque satisfaciunt, qui contendunt lectionem puram esse in quodam codice Vaticano, ubi legitur: *Et incurvavi in jejuniò animam meam*; et verba hebraica esse inmutata, et pro *עֲבֵחֵי* *ebcheh*, legendum esse *עֲפֵי* *echpeh*: isti, inquam, non satisfaciunt, tum quia Vulgata editio habet et *operui*, tum quia omnes tractatores greci et latini legunt et *operui*. Neque vox hebraica *echpeh* significat *incurvari*, ut ipsi volunt; non enim *עֲפֵי* *ephaph*, sed *עֲפֵי* *ephaph*, significat *incurvare*. Igitur, his omissis, primo *anima* ponitur pro toto *jejunio*, et *operui animam meam*, significat *operui me*, id est, operui caput meum jejuniando. Operire autem caput jejuniando est cum luctu et moerore in signum humilitatis et penitentis jejunare; unde dicitur in alio *Psalm. xxxiv.*: « Humiliabam in jejuniò animam meam. » Quod autem lugentes et merentes solent operire caput, perspicuum est ex multis locis Scripturæ sacræ, lib. II *Reg. cap. xv.*: « Porro David ascendebat olivum Olivarum, scandens et flets, nudis pedibus, et aperto capite. » Et eodem lib. cap. *xix.*: « Porro rex operuit caput suum, et clamabat voce magna: Fili mi Absalon, Absalon fili mi! » *Esther. cap. vi.*: « Aman festinavit in domum suam lugens, et operio capite. » Et de ritu jejunandi *Isai. lviii.*: « Numquid hoc est jejuniū quod elegi, per diem affligere hominem animam suam, nunquid contorquere quasi circulum caput suum, et saccum, et cinerem sternere? » ubi contorquere caput quasi circulum est caput cooperire undique, et tegmen arcis constringere. Atque hinc conciliari potest lectio hebraica cum greca et latina. Quod enim habetur in hebreo: *Et flevi in jejuniò animam meam*, existimaverunt Septuaginta Interpretes, intelligendum esse non proprie de fletu, sed de signo et ritu fletus et doloris, et ideo verterunt, *operui in jejuniò animam meam*. Neque est novum quod fletus accipitur pro signo fletus: nam in Scriptura passim legitur defletos fuisse mortuos muli is debus; quod significat signa percutientis molestissimi doloris multis diebus portata. Et quod legimus in Genesi

cap. ultimo, quod *Egyptus* fleverit Jacobi patriarchae mortem septuaginta diebus, sine dubio de signis luctus intelligitur, ut notat S. Hieronymus. Jam quod attinet ad sententiam, non legimus Christum jejunasse aperto capite, neque sacrum induisse, si ulla minus ea causa fuisse derivum; sed contra regimus dictum de eo, *Math. xi*: « Ecce homo vorax et potator vini; » et discipulos ejus reprehensos, quod non jejunassent, ut discipuli S. Joannis et Pharisaeorum jejunabant, *Math. ix*. Jejunavit quidem Dominus quadraginta diebus in deserto, sed hoc fuit occultum jejunium, ut non poterit inde opprobrium pati. Jejunavit quoque saepissime totos dies occupatus in praedicatione, quemadmodum vigilabat saepe totas noctes orationi vacans, sed non inde opprobrium illi accessit. Denique jejunavit in passione sua a vespera feriae quinte usque ad horam novam feriae sextae, et ob defatigationem et flagella sine dubio esurivit et silivit. Nec defuit ritus operiendi capiti: nam spinco galero coopertus jejunavit, nec sine opprobrio, cum in fame sua felle cibatus, et in siti aceto potatus fuerit: tamen de cilicio, sive sacco nihil in Evangelio legitur. Quare cum S. Augustino duo isti versiculi exponendi esse videntur spiritualiter, ut per jejunium cum fetu et morore intelligamus esuriam et sitim ardentissimam salutis animarum, pro quibus angebatur et gemebat; per cilicium vero intelligitur caro mortalis et passibilis, qua Verbum indutum mundo apparuit, ut humilitate sua mortales adduceret ad contemptum rerum transeuntium, et desiderium eternarum: et ob ista opprobrium factus est, et fuit Judaeis « in parabola, » id est in irrisionem, inquit S. Augustinus. Parabola enim est similitudo quae potest esse in bono et in malo, sed hoc loco intelligitur in malo, quomodo *Sep. v*, dicuntur sancti fuisse « in similitudinem improperii. » Fuisse autem Christum irrisum in terris, manifestum est; nam *Marc. v*, cum diceret: « Non est mortua puella, sed dormit, irridebant eum. » Et *Luc. xvi*, cum loqueretur de cleemosynis large faciendis, « audiebant Pharisaei avari, et deridebant eum. » In passione autem irrisus fuit a militibus, ab Herode, a principibus sacerdotum, et ab aliis.

15. ADVERSUM ME LOQUEBANTUR, QUI SEDEBANT IN PORTA; ET IN ME PSALLEBANT, QUI BIBEBANT VINUM.

Hec est quasi appendix ad ea quae dicta sunt, quasi dicat: Accedit praeterea, quod adversum me loquebantur qui sedebant in porta, » id est, principes ac iudices in conciliis suis de interitu meo consultabant, et falsa testimonia quaerebant, ac me denique ad mortem condemnabant. Judicia in portis civitatum apud Hebraeos exercebantur; unde *Proverb. xxii*: « Nobilis in portis vir ejus, cum sederit cum senatoribus terrae. » « Et in me psallebant qui bibebant vinum, » id est, non solum publice in conciliis, sed etiam privatim in

domibus tempore conviviorum inter pocula de me gariebant, et cantabant ludentes et irridentes.

16. EGO VERO ORATIONEM MEAM AD TE, DOMINE: TEMPUS BENEPLACITI, DEUS.

Exposuit hactenus Propheta magnitudinem passionis Dominicae; nunc exponit orationem Christi ad Patrem pro liberatione a tantis malis, de qua scribit Apostolus *ad Hebr. v*: « Qui in diebus carnis suae preces supplicationesque ad eum qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido, et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. » Ex quo intelligimus orationem Christi absolutam non fuisse, ut non pateretur, aut non moreretur, sed ut in passione vel morte non detineretur: in quo « exauditus fuit; » nam oratio illa fusa est in cruce, et mox emisit spiritus liberatus est a passione, et post triduum resurgens gloriosus liberatus est omnino a morte et omni tribulatione. « Ego, vero, inquit, orationem ad te, Domine, » id est, illi mihi insultabant, et opprobria in me jaciebant; « ego vero orationem » pro illis, et pro me tibi Deo Patri cum lacrymis offerebam, dicens: « Tempus beneplaciti, Deus, » id est, jam adventit tempus a te definitum, ut complacere tibi me ab his cruciatibus liberare, et mundum hoc tanto oblato sacrificio reconciliare. Hoc idem legitur *Joan. xvi*: « Pater, venit hora, clarifica Filium tuum; » et *Joan. xix*: « Consummatum est. »

17. IN MULTITUDINE MISERICORDIAE Tuae EXAUDI ME, IN VERITATE SALUTIS Tuae.

Pergit in oratione, ac petit ut quandoquidem jam venit tempus beneplaciti, exaudiat orationem ejus. « In multitudine misericordiae, et in veritate salutis tuae, » id est propter multitudinem misericordiae, ex qua motus est ad promittendam reconciliationem per passionem Filii sui, et propter veritatem, id est, veracitatem et fidelitatem salutis, quia Deus non minus pius et misericors est in promittenda salute, quam fidelis et justus in praestanda salute, quam promisit.

18. ERIPERE ME DE LUTO, UT NON INFIGAR: LIBERA ME AB IIS, QUI ODERUNT ME, ET DE PROFUNDIS AQUARUM.

19. NON ME DEMERGAT TEMPESTAS AQUAE, NEQUE ABSORBEAT ME PROFUNDUM, NEQUE URGEAT SUPER ME PUTEUS OS SUUM.

Petit liberationem sub eadem metaphora aquarum, et luti, et tempestatis, de qua dixerat in primis tribus versiculis. « Eripe me de luto, ut non infigat, » id est, ut non tam alte infigat, ut non emergam; dixerat enim: « Infixus sum in limo profundo, » nunc petit non detineri in eo luto, « Libera me ab iis, qui oderunt me, » id est, ab iniquis persecutoribus; « et de profundis aquarum, » id est de magnis tribulationibus, in quas illi me coniecerunt. « Non me demergat tempe-

tas aquae; » antea dixerat, « tempestas demersit me, » ideo nunc petit, non demergi, id est, non detineri in illa immersione; quod declarat, dicens: « Non ita me absorbeat profundum, » ut nunquam emergam. « Et non urgeat super me puteus os suum, » id est, non claudat puteus in quem cecidi os suum: nam, dum patet os putei, spes est evadendi; sed, clauso atque obturato ore putei, nihil nisi desperatio superest. Verbum hebraicum *אָטַר* *atar* proprie significat claudere, et sic legit S. Augustinus: *Non coarctet puteus os suum; et exponit, non claudat*. S. Hilarius legit: *Non continet; S. Hieronymus: Non coronet; quare nostra lectio, quae habet: Non urgeat, exponenda est, non comprimat os suum, id est, non claudat*. Quomodo etiam exponunt graecam vocem, *σφραγίζω*, Theodoretus et Euthymius, id est, *non concludat*. In summa petit celerem resurrectionem a mortuis, et liberationem ab omni malo, primum sibi, deinde membris suis.

20. EXAUDI ME, DOMINE, QUONIAM BENIGNA EST MISERICORDIA TUA; SECUNDUM MULTITUDINEM MISERATIONUM TUARUM RESPICE IN ME.

21. ET NE AVERTAS FACIEM TUAM A PUERO TUO, QUONIAM TRIBULOR, VELOCITER EXAUDI ME.

22. INTENDE ANIMAE MEAE, ET LIBERA EAM; PROPTER INIMICOS MEOS ERIPERE ME.

Multiplicat Propheta verba orationis in persona Christi patientis, ut ostendat magnitudinem passionis. « Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua; » proponit tres rationes, ob quas debet exaudiri: unam ex parte misericordiae Dei, alteram ex parte magnitudinis doloris sui, tertiam ex parte inimicorum persequentium. Prima ratio est in hoc versiculo, ubi dicitur misericordia Dei benigna et multa esse. S. Augustinus legit: *Quoniam suavis est misericordia tua; et dicit misericordiam miseris suavissimam esse, quemadmodum cibus suavis est esurientibus, non autem satureis, a quibus contemnitur*. Itaque vult sensum esse: « Exaudi me, Domine, quoniam » mihi in tribulatione constituto suavis « est misericordia tua; » jam enim incipio experimento discere, quam dulciter sapiat misericordia tua. In hebreo est vox generalis, nimirum *טוב חסדך* *toḥ chasdech*, bona est misericordia tua: quae vox potest et benignam, et suavitatem significare. Altera ratio est in sequenti versiculo: « Et ne avertas faciem tuam a puero tuo, quoniam tribulor velociter exaudi me. » Nusquam Deus faciem suam avertit a Filio suo; sed visus est avertisse, quando eum in cruce pendentem in summis doloribus dereliquit, dicente ipso Domino: « Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? » *Math. xxvii*. Hec igitur respicit, cum dicit: « Ne avertas faciem tuam a puero tuo, » id est, ne diutius me in his doloribus derelinquas. Per vocem *puerum*, Z. Augustinus intelligit *parvulum*, quia Christus

« humiliavit se usque ad mortem, » et sic parvulum, abjectum et humilem se fecit. Vox hebraica *מְהֵרָה* *mehera* *servum* significat, et est hoc loco valde ad rem, ut ostendat Christum in forma servi orasse, et dixisse: « Quoniam tribulor, » vehementissimam videlicet, et intolerabili passione, « velociter exaudi me. » Tertia ratio est in sequenti versiculo: « Intende animae meae, et libera eam, propter inimicos meos eripe me. » Quid perferat, cum ait: « Veloceiter exaudi me, » explicat per sequentia verba: « Intende animae meae, » id est, vires meae ad extremum productae, et libera eam per celerem resurrectionem. Et subiungit rationem, quae tertia est, ut diximus, cum ait: « Propter inimicos meos eripe me, » id est, eripe me a doloribus et a morte, resuscitans me in vitam immortalem, ut inimici mei videntes se prevalere non potuisse, vel confundantur, vel convertantur: quod factum esse legitur *Act. ii*, ubi audientes populi Christum resurrexisse, et videntes id manifestissimis signis et prodigiis confirmari, multi compuncti dicere coeperunt: « Quid faciemus, viri fratres? » et conversi sunt ad tria millia. Alii obstinati in malo ita confusi sunt, ut dicerent, *Act. iv*: « Quid faciemus hominibus istis? quoniam notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Jerusalem; manifestum est, et non possumus negare. »

23. TU SCIS IMPROPERIUM MEUM, ET CONFUSIONEM MEAM, ET REVERENTIAM MEAM.

24. IN CONPECTU TUO SUNT OMNES, QUI TRIBULANT ME; IMPROPERIUM EXPECTAVIT COR MEUM, ET MISERIAM.

Vocat ipsum Deum in testem passionis suae, ac praecipue ejus passionis, quae in ignominia consistit: nobiles enim animi pluris faciunt ignominiam, quam dolorem corporis. « Tu, inquit, scis improperium meum, » id est, quae improperia in me jacent adversarii; « et confusionem meam, » id est, confusionem, quae nascitur ex opprobriis: confonditur enim apud alios, non solum qui culpam veram agnoscit, sed etiam qui sine culpa est, sed videt credi ab aliis crimina, quae sibi falso obijciuntur. « Et reverentiam meam, » id est, verecundiam, quae ex confessione oriri solet: erubescunt enim, qui apud alios confunduntur, etiam si injuste confundantur. In hebreo est vox *חַיְתוּמָה* *cheytumah*, quae verecundiam significat, et verecundiam in hoc loco legit S. Hilarius, S. Augustinus, Euthymius et alii: quare vox *reverentia*, quae habetur in nostra editione, non significat reverentiam quae debebatur Christo, sed reverentiam quam ipse in se habebat, id est, erubescitiam et verecundiam. « In conspectu tuo sunt omnes, qui tribulant me, » id est, sicut non te latet afflictio mea, ita non te latent, qui affligunt: a quibus nihil expectare possum, nisi improperium et miseriam; sicut semper exspe-

tavit cor meum, multo antea quam advenirent. Ex hebræo S. Hieronymus vertit: *Opprobrio contritum est cor meum, et desperatus sum*. Sed facile est videre quid Septuaginta legerint, ut verterent: *Improprium expectavit cor meum, et miseriam; nam שרשן shobor, si legatur cum puncto in dextro cornu, significat contritum est, ut verit S. Hieronymus; sed si legatur sabar, cum puncto in sinistro, significat expectavit, et sic legerunt Septuaginta. Sic etiam vox hebraica אנושאב anusahab, et nomen esse potest, et verbum: si nomen sit, ut Septuaginta crediderunt, אנושאב significat gravem afflictionem, quam ipsi miseriam dixerunt; si verbum sit, ut credit S. Hieronymus, significat valde dolui; vel etiam, ut ipse verit, desperatus sum. Itaque lectio græca et latina non discordat ab hebraica, si legatur, ut eam Septuaginta Interpretes legerunt.*

25. ET SUSTINUI, QUI SIMUL CONTRISTARETUR, ET NON FUTURUS; ET QUI CONSOLARETUR, ET NON INVENIRET.

26. ET DEDERUNT IN ESCAM MEAM FEL, ET IN SITI MEA POTAVERUNT ME ACETO.

Addit ad extremum, in tantis passionibus suis, non solum se nullum habuisse consolatorem et compatientem, sed in fame fel sibi datum in escam, et in siti acetum in potum. Non defuerunt, qui contristarentur in morte Christi, sed defuerunt, qui simul cum illo contristarentur, id est, ob eam causam tristarentur, unde ipse tristabatur. Nam Apostoli et piæ mulieres tristabantur ob mortem Christi temporalem; ipse vero tristabatur ob mortem spiritualem, et spiritualem cecitatem Judæorum, qui insaniebant in medicum, qui venerat curare eos. « Sic etiam quæsit consolatorem, et non invenit, » quia consolatorem, quam quærebat, erat conversio impiorum. In passione autem ejus multi perversi sunt; pauci, aut nulli conversi. Nam latro conversus quidem est, sed sub finem passionis; at in ipsa passione turbæ clamaverunt *Joan. x*: « Tolle, tolle, crucifige eum; » Apostoli, scandalum passi, fugerunt, Petrus negavit, Judas desperavit. Quod autem dicitur de felle dato in escam, ad litteram non legitur in Scriptura, quia *Matth. xxvii*, fit quidem mentio fellis, sed dati in potum, non in escam: « Dederunt, inquit, ei bibere vinum cum felle mixtum; » et fortasse non fuit proprie fel, quia erat potio amara. Marcus enim, cap. xv, hoc idem referens dicit: « Dabant ei bibere myrrhatum vinum, » et hæc est causa fortasse, cur Mattheus non allegaverit scripturam istam Psalmi, ut semper solet diligenter notare, quando scriptura aliqua impletur in actionibus et passionibus Christi. Probabile igitur est, escam istam fellis intelligendam esse spiritualiter, ut per escam fellis intelligatur amaritudo peccatorum, quæ Christo in passione jejuncti loco cibi ingesta est. Quod denique dicitur de potu aceti, non solum spiritualiter, sed etiam ad litteram impletum est, ut perspicuum est ex

cap. xix *Joan.*, ubi notat Evangelista Christum dixisse: « Sitio, » et accepisse acetum sibi in spongia porrectum, ut impleretur Scriptura. Scriptura autem implenda hæc erat: « In siti mea potaverunt me aceto. »

27. FIAT MENSÆ EORUM CORAM IPSIS IN LAQUEUM, ET IN RETRIBUTIONES, ET IN SCANDALUM.

28. OBSCURENTUR OCULI EORUM, NE VIDEANT; ET DORSUM EORUM SEMPER INCURVA.

29. EFFUNDE SUPER EOS IRAM TUAM, ET FUROR IRÆ TUE COMPREHENDAT EOS.

30. FIAT HABITATIO EORUM DESERTA, ET IN TABERNACULIS EORUM NON SIT, QUI INHABITET.

Incipit nunc Propheta, per modum imprecationis, prædicere mala quæ eventura erant Judæis ob ingratitude et crudelitatem in Christum, qui ad eos missus fuerat Salvator et Redemptor: Describit autem penas spirituales et corporales, quas in Judæis manifestissime cernimus: « Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum; » per mensam intelligunt Patres lectionem Scripturarum, unde pascuntur animæ fidelium veritate divina. Vocat autem mensam, ut opponat escæ fellis, quasi dicat: Illi mihi dederunt fel in escam, tu facies ut eorum mensa et escæ verlatur eis in laqueum. Hæc mensa coram Judæis est, quia assidue legunt Mosem et Prophetas, sed facta est illis in laqueum, quia perperam intelligentes capiuntur laqueo infidelitatis, et illa ipsa Scriptura, quæ fideliter considerata poterat eis salutem adferre, adfert eis perditionem, quia delinet illos in incredulitate. Eadem facta est illis « in retributiones, » quia quod mensa Scripturarum versa sit illis in laqueum, permisit Deus, ut retribuere illis quod mererantur. Nam justum est, ut qui lucem aspiciere noluerunt, in tenebris maneat. Facta quoque est illis « in scandalum, » quia lapidem angularem a Deo missum, non cognoverunt, sed in eum potius impeerunt et offenderunt; unde factus est illis « lapis offensionis, et petra scandali, » *Isai. viii*, et *Rom. ix*. « Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum semper incurva. » Hæc est rædix malorum supradictorum, quia permittente Deo depravatus est intellectus, et affectus eorum. « Obscurati sunt oculi eorum » interiores; imo « velamen est super cor eorum, » teste Paulo *II Cor. iii*; « lino excæcati sunt, » ut dicitur *Isai. cap. vi*, *Matth. xiii*, *Joan. xii* et *Rom. xi*. Depravatus quoque est eorum affectus, ut nihil appetant, nisi terrena; quod significat illud: « Dorsum eorum semper incurva, » id est, te permittente, ac per hoc penitente eorum ingratitude, semper curvi incedent, ut nihil nisi terram aspiciant. Ut autem intelligamus hæc eorum cecitatem et pravitatem de ira Dei descendere, subjungit Propheta: « Effunde iram tuam super eos, » id est, effundes super eos iram tuam: quod Apostolus confirmat, *I Thessal. ii*: « Qui Dominum ob-

elderunt Jesum, et Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, » etc. Et paulo post: « Pervenit enim ira Dei, » per illos usque in finem. » Ex hæc ira Dei prozassi spiritualis plaga primum, deinde etiam temporalis, quia expulsi de terra promissionis toto orbe exules, et profugi vagantur; quod subjungit Propheta, dicens: « Fiat habitatio eorum deserta, et non sit qui in tabernaculis eorum inhabitet: » id impletum est ad litteram, cum Tito imperatore jubente eversa est Jerusalem, et inhabitabilis reddita; postea vero reedificata quidem est, et habitari cepta, sed a Gentilibus, vel Christianis, vel Saracenis, non autem a Judæis. Unde quod ad Judæos attinet, adhuc deserta est, quia ibi non permittuntur habitare, nisi pauci admodum; prædixit hoc etiam Dominus, *Matth. cap. xxiii*: « Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. »

31. QUONIAM QUEM TU PERCUSSISTI, PERSECUTI SUNT; ET SUPER DOLOREM VULNERUM MEORUM ADDIDERUNT.

32. APFONE INIQUITATEM SUPER INIQUITATEM EORUM, ET NON INVENT IN JUSTITIAM TUAM.

33. DELEANTUR IN LIBRO VIVENTUM, ET CUM JUSTIS NON SCRIBANTUR.

Quemadmodum paulo ante propter escam fellis Christo exhibitam, Judæi puniti sunt, ut mensa eorum fieret illis in laqueum: ita nunc dicit Propheta Judæos sic puniendos, ut apponantur peccata ad peccata eorum, quemadmodum ipsi addiderunt Christo penas ad penas, et dolores ad dolores. Sed explicandum est quomodo sit intelligendum, Judæos « persecutos esse, quem Deus percussit, » et « addidit dolores super dolores vulnerum Deo percussente acceptorum: » Deus enim non videtur percussisse Christum, nisi permittendo ut a Judæis percuteretur; proinde videntur eadem omnino vulnera fuisse, quæ Christus a Deo et a Judæis accepit. Sciendum igitur est quamdam percussione et quendam vulnera a solo Deo inflictæ fuisse Christo sine ulla cooperatione Judæorum: aliam fuisse percussione, et alia vulnera a Judæis proprie Christo inflictæ, Deo permittente, et ut illa Christus pateretur, decerneret et volente. Percussio et vulnera a Deo inflictæ, sine cooperatione Judæorum, fuit assumptio carnis passibilis et mortalis; unde secuta est fames, sitis, fatigatio, frigus et testis compressio, et alia per multa incommoda. Porro incarnatio, unde ista secuta sunt, facta est opere Spiritus Sancti; ac per hoc Deus solus Christum percussit, dum sine culpa ejus propria, tam nullas peccati originalis penas illum subire voluit. Ad hæc penas, sive percussiones addiderunt Judæi percussiones et vulnera. Nam etiam Deus definitio consilio voluerit Christum illa pati, et bene usus sit mala voluntate Judæorum, tamen vere et proprie Judæi ex propria malignitate et invidia Christum persecuti

sunt, et vulneribus ac morte affecerunt. Ait igitur Propheta: « Quoniam quem tu percussisti, » mittens in mundum in similitudinem carnis peccati, fami et siti, frigori et aestui, aliisque innumera merabilibus incommodis obnoxium; « persecuti sunt » calumniis, convitiis, falsis testimoniis. « Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt, » id est, super dolorem quem capiebam ex consideratione innumerabilium peccatorum, quæ quasi vulnera mea esse curanda et purganda susceperam, « addiderunt » dolorem flagellorum, spinarum, clavorum; et « cum jam mortuus essem, » addiderunt » vulnus lateris mei; et cum e sepulcro surrexissem, et in me quid amplius facerent, non haberent, addiderunt persequi, e vulnerare me in membris meis, discipulos meos lapidando et occidendo. In hebræo habetur, et super dolorem vulnerum tuorum narraverunt, vel numeraverunt. Sed idem est sensus, nam vulnera illa dici possunt a Christo vulnera mea, et vulnera tua: mea, quia mihi inflicta; tua, quia a te inflicta. Illud autem, narraverunt, vel numeraverunt, a Septuaginta acceptum est in significationem numeralionis, non narrationis; et ideo verterunt, addiderunt: quia idem est addere ad numerum percussione, seu vulnerum, et numerare super vulnera et percussiones; non enim quipotes numerare super vulnera inflicta, nisi addendo nova vulnera. « Appone iniquitatem super iniquitatem eorum. » Quoniam, inquit, illi addiderunt vulnera super vulnera, ideo tu, juste Judex, « appone iniquitatem super iniquitatem, » id est, justo judicio tuo non eos liberes a prima iniquitate, sed sine ut addant iniquitatem ad iniquitatem, sine ut impleant mensuram patrum suorum, *Matth. xxiii*: « Ut veniat super illos omnis sanguis justus. » Dicitur enim Deus facere, quando permittit fieri id quod sine ejus permissione non fieret, et hoc non casu, sed ex certo decreto ad puniendam peccata eorum, qui merentur sic deseri et excæcari: nulla enim est pena gravior, quam cum peccatum est peccata peccati. De qua re vide S. Augustinum lib. IV in *Julianum*. « Et non intrant in justitiam tuam. » Hæc est explicatio superiorum verborum: illi enim, qui non intrant in justitiam Dei, id est, qui non admittunt ad justificationem, quam Dei gratia gratis operatur in vasis misericordie, illi de peccato in peccatum ruunt, et peccata peccatis opponunt. « Deleantur de libro viventium. » Aliqui hæc exponunt de libro vite temporalis, ut deleri de libro viventium, nihil sit aliud, nisi interficere. Sed huic expositioni repugnant verba sequentia: « Et cum justis non scribantur; » nam ex usu Psalmorum una pars versiculi alteram explicat: proinde idem esse videtur, deleri de libro viventium, et non scribi in libro justorum, ut per deleri, vel non scribi, intelligatur non computari; et per viventem intelligatur justus, qui soli vere vivunt, cum injusti mortui sint in peccatis et delictis suis. S. Augustinus

intelligit hæc omnia de libro æternæ prædestinationis, de quo deleri dicuntur, qui tandem intelligunt se in eo scriptos non fuisse. Sed quoniam liber ille vitæ ante merita prævisa scriptus fuit, ut in primis S. Augustinus affirmat, non video quomodo in penam istorum nunc dicatur: «Delectantur de libro viventium, et cum justis non scribantur.» Probabilior videtur eorum sententia, qui per librum viventium et justorum intelligunt librum populi Dei, in quo scripti sunt veri cultores Dei, quibus solis vera justificatio contingit et qui sunt filii et hæredes. Vere enim Judæi, qui olim erant populus Dei, nunc delati de libro viventium et justorum, non sunt amplius populus Dei: et contra Gentiles, qui non erant populus Dei, per fidem in Christum ceperunt esse populus Dei, et partem habere in regno Dei. Hoc prædixit Ezechiel cap. xlii: «In concilio populi mei non erunt, et in scriptura domus Israel non scribentur.» Et Daniel cap. ix: «Non erit ejus populus, qui eum negaturus est.» Et (Osæ 1): «Non populus meus, et ego non ero vester Deus.» Et Dominus in Evangelio sæpissime hoc prædixit Judæis, fore, «ut auferretur ab eis regnum Dei, et filii regni ejicerentur foras; et in locum eorum venirent gentes ab oriente et occidente, et recumberent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno celorum.» Hanc expositionem attingit brevis S. Hieronymus, sed fasius S. Hieronymus, qui dicit Judæos persecutores Christi delatos esse de libro in quo scribebantur Patriarchæ et Prophete, et non esse scriptos in libro eorum, qui justificantur per fidem Christi, quorum nomina scripta sunt in cælis.

34. EGO SUM PAUPER ET DOLENS: SALUS TUA, DEUS, SUSCEPIT ME.

Nunc tandem in fine Psalmi prædicit Propheta Christi gloriam, et Ecclesiæ ædificationem. Loquitur autem in persona ipsius Christi, ut etiam in superioribus fecit. «Ego, inquit Dominus, sum pauper et dolens,» id est, in cruce fui pauper et dolens, nudus vestibus, cooperatus plagis. Ita nihil habuit ex hoc nostro mundo exiens, nisi mala nostra, exemplum nobis præbens, ut sequamur vestigia ejus, contemnescentes cum gaudio bona mundi, et tolerantes cum patientia mala mundi. «Salus tua, Deus, suscepit me;» cum talis essem, egenus bonis, dives malis, salus tua me resuscitans a mortuis abstersit omnia mala, replevit omnibus bonis. Quid enim mali hæere possit in eo quem ipsa salus suscipit, et undique completitur? In hebræo non est verbum *sum*, sed *ego pauper et dolens*: debet autem illud verbum explicari accommodate ad sententiam, ut sensus sit: Ego pauper et dolens, vel: Ego sum ille pauper et dolens, quem salus tua suscepit.

35. LAUDABO NOMEN DEI CUM CANTICO, ET MAGNIFICABO EUM IN LAUDE.

Christus in forma hominis resuscitatus, et glorificatus a Deo Patre, gratias illi agit, et ager in æternum; ideo dicit: «Laudabo nomen Dei cum cantico,» defunctus videlicet laboribus et doloribus, non cessabo laudare nomen Dei, id est, potentiam Dei, «cum cantico,» id est, cum lætitia et gaudio. «Et magnificabo eum in laude,» quod est idem aliis verbis repetitum, ad effectum indicandum.

36. ET PLACEBIT DEO SUPER VITULEM NOVELLUM, CORNUA PRODUCENTEM ET UNGULAS

Sacrificium laudis in celo exhibitum Deo, nullo est excellentius sacrificiis, que in lege præstantissima habebantur: sacrificium enim omnium præstantissimum erat immolatio vituli juvenis, incipientis cornua et unguilas emittere. Ideo dicit: «Et placebit Deo» canticum meum «super vitulum novellum,» id est, magis quam placeat immolatio vituli juvenis; atque ad significandum non debilem ac tenerum, sed perfectum et validum, adjungit, «cornua producentem et unguilas.» In hebræo est elegans allusio nominum: nam canticum vocavit *shôr*, vitulum vocavit *shôr*, quasi dicit: Magis placebit *shôr*, quam *shôr*, id est, canticum, quam vitulus; sive, sacrificium laudis, quam sacrificium pecoris.

37. VIDEANT PAUPERES, ET LAETENTUR; QUÆRITE DEUM, ET VIVET ANIMA VESTRA.

Laudationi admiscet exhortationem. «Videant,» inquit, id est, intelligant et considerent hæc «pauperes, et lætentur» in paupertate sua. Alloquitur autem pauperes sibi similes, qui magis voluntate, quam necessitate sunt pauperes; qui, si divitias forte possident, habent eas ad dispensandas secundum voluntatem Dei, ut æconomi, non ut domini; ad promerendum, non ad superbiendum; ad opera charitatis, non ad passiones desiderii; denique, qui non minori lætitiâ dicant: «Sit nomen Domini benedictum,» cum egent, quam cum abundant. «Quærite Deum, et vivet anima vestra.» O vos, pauperes spiritu, qui terrenæ despiciitis omnia, tanto onere levati, erigite animum, quærite Deum, et anima vestra, quæ ex rebus caducis vivere non potest, vive vivet. «Caveat (inquit Dominus Luc. xii) ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his, quæ possidet.» Contra autem de Deo dicitur: «In ipso vita erat,» Joan. cap. 1; et in Psalm. xxxv: «Apud te est fons vitæ.» Et Eccli. 1: «Fons sapientiæ Verbum Dei in excelsis;» et Prov. viii: «Qui me invenerit, inveniet vitam.» Nam animæ rationali vivere, sapere est: tunc autem sapientissima erit anima, ac per hoc perfectissima vivet, cum primam atque altissimam causam in seipsa sine ullo medio cernat. Ergo quæ-

rite Deum per viam mandatorum ejus incedendo et non declinando ad dexteram, vel sinistram, et cum perveneritis, vivet anima vestra.

38. QUONIAM EXAUDIVIT PAUPERES DOMINUS, ET VINCITOS SUOS NON DESPEXIT.

Reddit rationem cur bonum sit quærere Deum, ut vivamus: et ratio sumpta est ab experimento sanctorum patrum, quos Christus descensu suo ad inferos visitavit. Illi enim diu quæsierunt Deum, et primi fuerunt, qui eum per Christum vitæ æternæ aditu patfacto, invenerunt, et ex ejus visione vitam æternam acceperunt. «Quoniam, inquit, exaudivit pauperes Dominus,» Patriarchæ enim et Prophete omnes pauperes spiritu fuerunt, et in hoc mundo, tanquam hospites et peregrini habitaverunt, patriam celestem inquirentes, ut dicit Apostolus ad Hebr. xi. Hos ergo pauperes exaudivit Dominus, et quia exaudivit, «vincitos suos non desepxit.» Idem enim ipsi vinciti erant, et quasi compediti, quoniam ex inferno ad celestem patriam transire non poterant, nisi Christus inferni claustra peremeret, vectesque ferreos sua morte confringeret.

39. LAUDENT ILLUM CÆLI ET TERRA, MARE ET OMNIA REPTILIA IN EIS.

Ob communia beneficia ipsa rerum universitas ad agendas gratias invitatur. «Laudent illum (Deum videlicet) cæli, terra, et mare, et omnes qui habitant in eis.» Meminit autem proprie reptilia, quæ degunt in aquis; non autem angelorum, qui degunt in cælis, et hominum, qui vivunt in terris: quoniam dubium esse non poterat an angeli et homines ad laudem Dei excitarentur.

40. QUONIAM DEUS SALVAM FACIET SION, ET ÆDIFICABUNTUR CIVITATES JUDÆ.

Hic jam prædicitur ædificatio Ecclesiæ, quæ passionem et resurrectionem Christi consecuta est; vel, ut alii volunt, ædificatio celestis Jerusalem, vel utrumque simul. «Quoniam Deus salvam faciet Sion,» id est, Ecclesiam suam primitivam ex Judæis collectam, id est, cætam illum Apostolorum ac discipulorum priorum salvabit ab omni periculo et persecutione in terris, et

V. v. — In finem Psalmus David.
1. In rememorationem, quod salvum fecerit eum Dominus.

2. Deus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adjuvandum me festina.

3. Confundantur, et revereantur, qui quærunt animam meam.

postea salvabit illam perfecta salute in cælis. «Et ædificabuntur civitates Judæ,» id est, propagabitur prima illa Ecclesia, dum multi lapides vivi accedent, et multe Ecclesie toto orbe ædificabuntur, quæ dicuntur civitates Judæ, id est, confessoris, quia confessio veræ fidei Ecclesiam ædificat et propagat: *Judæ* enim confessionem significat.

41. ET INHABITABUNT IBI, ET HEREDITATE ACQUIRENT EAM.

42. ET SEMEN SERVORUM EJUS POSSIDEBIT EAM, ET QUI DILIGENT NOMEN EJUS HABITABUNT IN EA.

Hic vero prædicitur firmitas, et beatitudo Ecclesiæ. Nam civitates Judæ, id est, civis civitatum Judæ, «habitabunt ibi,» id est, in Sion. «Et hereditate acquirunt eam:» omnes enim veri fideles Ecclesiarum particularium adherent Ecclesiæ apostolicæ, quæ est Sion, et hereditate acquirunt eam. «Ad quam hereditatem non pertinent secte hæreticorum et schismaticorum. Et isti fidem veri fideles, si permanserint in fide, quæ per dilectionem operatur,» Galat. v, inhabitabunt quoque Sion celestem, et hereditate acquirunt eam,» quia, «si filii, et hæredes,» ut ait Paulus Rom. viii. «Et semen servorum ejus possidebit eam,» id est, istam Sion, sive in terris, sive in cælis, non solum primi fideles possidebunt, sed etiam posterorum. Non enim perit Ecclesia Christi, quæ fundata est supra firmam petram. «Et qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea,» id est, illi ex posteritate fidelium permanent habitaturi in Ecclesia, et pervenient ad celestem Sion, et qui diligunt nomen ejus. «Qui enim sine charitate invenientur in fine, tanquam palææ segregabantur a frumento, et igni tradentur, et comburantur. Salus enim æterna charitatis est premium, dicente apostolo Jacobo, cap. 1: «Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam reprobo non despicit Deus diligentibus se.» Poterunt igitur ad tempus cum sola fide, absque charitate, peccatores cum justis esse in Ecclesia, ut palææ cum tritico in area, et pisces boni cum malis in rete; sed non permanebunt usque in finem, neque hereditate acquirunt celestem Sion, ut in æternum habitent in ea.

V. s. n. — Victori David ad recordandum.

Deus, ut liberes me: Domine, ut auxiliaberis mihi, festina.

Confundantur et erubescant, qui quærunt animam meam.

4. Avertantur retrorsum, et erubescant, qui volunt mihi mala.

Avertantur statim erubescences, qui dicunt mihi : Euge, euge.

5. Exultent et letentur in te omnes qui quaerunt te, et dicant semper : Magnificetur Dominus, qui diligent salutare tuum.

6. Ego vero egenus, et pauper sum : Deus, adjuva me.

Adjutor meus, et liberator meus es tu : Domine, ne moreris.

Convertantur retrorsum, et erubescant, qui volunt malum mihi.

Revertantur ad vestigium confusionis suae, qui dicunt : Vah! vah!

Gaudeant et letentur in te omnes qui quaerunt te : et dicant semper : Magnificetur Deus, qui diligent salutare tuum.

Ego autem egenus et pauper : Deus, festina pro me :

Auxilium meum et salvator meus tu. Domine, ne moreris.

Argumentum. — Vid. quae Psalmo XL praemisimus. Ἀποκατάστασις hujus Psalmi videtur ad hoc destinatum, ut certis quibusdam temporibus aut occasionibus in templo inter sacra decantaretur.

1. Praecentori, Davidis *carmen*, ad revocandum eum in memoriam *Jova*.

2. Deus, ad liberandum me ;
Jova, ad auxilium meum festina.

3. Pudore afficiantur et erubescant,
qui appetunt vitam meam ;
cedant retro et contumelia afficiantur,
qui volunt malum meum.

4. Revertantur propter pudorem suum,
qui dicunt : Eia ! eia !

5. Exsultent et letentur de te,
quicumque te quaerunt ;
dicant continuo : Magnus est Jova !
qui amant auxilium tuum.

6. Et ego afflicti sum et pauper,
Deus, propera mihi ;
auxilium meum et liberator meus es tu ;
Jova, ne moreris.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS LXIX.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In finem, Psalmus David, in rememorationem, quod salvum fecerit eum Dominus.

In hoc titulo apud Hebraeos habetur tantum : « In finem David in rememorationem ; » sed Septuaginta Interpretes addiderunt, explicandi gratia illa verba, « quod salvum fecerit eum Dominus. » Quod enim quidam bonus auctor, sed modernus, scripsit, a Septuaginta Interpretibus posita fuisse in titulo aliqua verba primi versiculi, non est probabile, tum quia in hebraeo non ponitur in titulo pars ulla primi versiculi, tum quia in primo versiculo mentio fit auxilii, non salutis : quae tamen expresso reminatur in titulo ; tum denique quia si ulla pars primi versiculi pertinet ad titulum, certe prima esset ; at prima pars, videlicet : « Deus, in adiutorium meum intende, » in omnibus codicibus, hebraicis, graecis et latinis invenitur in principio Psalmi, non in titulo. Argumentum Psalmi idem est cum argumento Psalmi trigésimi noni, cujus sex ultimi versiculi sunt idem cum sex ultimis versiculis hujus Psalmi. Igitur continet hic Psalmus orationem Christi in cruce pendentis pro salute sua, id est pro ceteri resurrectione corporis sui, et pro salute populi sui, quod est etiam corpus ipsius, sed mysticum. Dicitur autem Psalms

compositus in rememorationem salutis acceptae ; quoniam David spiritu prophético, ut praevидit orationem Christi pro salute fundendam, sic etiam praevидit salutem sine dubio secuturam, et in ejus memoria Psalms Deo cecinit.

EXPLICATIO PSALMI.

1. DEUS, IN ADIUTORIUM MEUM INTENDE : DOMINE, AD ADIUVANDUM ME FESTINA.

Hic versiculus in Ecclesia catholica celeberrimus est : inde enim incipiunt officia divina omnium horarum. Quamvis enim praecipue conveniat Christo in cruce pendenti, potest tamen usurpari ab omnibus fidelibus in periculo versantibus ; et quoniam semper in multis magnisque periculis versamur, dum peregrinamur a Domino, et a dum adversarius noster diabolus tanquam leo rugiens circuit quaerens quem devoret, » ut scribit b. Petrus I *Epist.* cap. v ; ideo non solum licet, sed etiam expedit assidue hunc versiculum frequentare ; ad quod faciendum hortatur monachus Joannes Cassianus *Collat.* X, cap. ix, ubi fusissime persequitur utilitatem et virtutem hujus versiculi. Petitur igitur in hoc versiculo auxilium Dei magnum et velox, ad avertendum malum grave et imminens ; de prioribus : « Deus, in adiutorium meum intende, » id est, incumbere diligenter in me juvando, ut gravitas mali requirit ; de posteriore dicit : « Domine, ad adjuvandum me festina, » id est, non solum diligenter incumbas in me juvando, sed etiam velociter, et nulla interposita mora, quoniam periculum imminet. S. Hilarius et S. Augustinus exponunt solum prima illa verba : « Deus, in adiutorium meum intende. » Reliqua ejusdem versiculi omittunt : quae fuit causa cur auctor ille, de quo supra locuti sumus, existimaverit posteriora verba hujus versiculi non fuisse apud Hilarium et Augustinum in ipso Psalmo, sed in titulo. Sed apud Hilarium invenitur integer titulus, et integer Psalmus descriptus, et in primo versiculo non desunt illa verba : « Domine, ad adjuvandum me festina. » Cur autem non exposuerint haec verba SS. Hilarius et Augustinus, ratio est, quia sunt eadem cum superioribus, praesertim si quis consulat hebraeam textum, ubi unicum est verbum, hoc modo : *Deus, ad me liberandum ; Domine, ad adjuvandum me festina.*

2. CONFUNDANTUR ET REVEREANTUR, QUI QUÆRUNT ANIMAM MEAM.

Hic versiculus idem est cum versiculo 19 Psalms xxxix, et sensus est, ut per Christi resurrectionem, et fidelium liberationem de potestate inimicorum, inimici videntes se frustra laborasse, confundantur et erubescant, quod partim jam est factum, partim complebitur in novissimo die.

3. AVERTANTUR RETRORSUM, ET ERUBESCENT, QUI VOLUNT MIHI MALA.

Idem est hic versiculus cum versiculo 20 Psalms xxxix, nisi quod hic dicitur : « Avertantur, » ibi, « convertantur. » Sed idem est sensus, repetitio videlicet ejusdem precationis ad rem magis explicandam et confirmandam.

4. AVERTANTUR STATIM ERUBESCENTES, QUI DICUNT MIHI : EUGE, EUGE.

Hic versiculus idem est, quoad sensum, cum versiculo 21 Psalms xxxix, ubi res eadem tertio repetitur, ut videlicet hostes Christi et Ecclesiae cito confundantur, qui nunc exultant dicentes inter se : « Euge, euge. »

5. EXULTENT, ET LETENTUR IN TE OMNES QUI QUÆRUNT TE ; ET DICANT SEMPER : MAGNIFICETUR DOMINUS, QUI DILIGUNT SALUTARE TUUM.

Idem est hic versiculus cum versiculo 22 Psalms xxxix, in quo per modum precationis praedicitur victoria, et exaltatio Christi et Ecclesiae.

6. EGO VERO EGENUS, ET PAUPER SUM : DEUS, ADJUVA ME.

Hic quoque idem est cum versiculo 23 Psalms xxxix, in quo reverentur Christus ad statum illum describendum, quod cum habuit in cruce, cum vere pauper et nudus ; Petri dicebat : Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me ?

7. ADIUTOR MEUS, ET LIBERATOR MEUS ES TU : DOMINE, NE MORERIS.

Hic denique versiculus idem est cum ultimo versiculo Psalms xxxix, in quo repetitur prima petitio celeris auxilii. Vide plura in explicatioe Psalms xxxix.

PSALMUS LXXI.

SECUNDUM HEBRAEOS.

V. v. — Psalmus David, 1. Filiorum Jonadab, et priorum captivorum.

V. s. H.

In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum.

In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum [h. in saeculum].